

ہمایش بین المللی اخلاق، الہیات، و بلا پای فراگیر
(با محوریت بیماری کرونا)

نقدی بر رویکرد قیاسی

به ربط ہنجاری-کاربردی در اخلاق

با تأکید بر مسئلہ تریاژ بیماران مبتلا به کرونا

• مسئله ربط هنجاری-کاربردی در اخلاق (مسئله کاربرد)

• چگونگی ارتباط بین اخلاق هنجاری یا نظریه‌های فلسفی

در باب باید و نبایدهای کنش انسانی، و اخلاق کاربردی-

حرفه‌ای یا الزامات اخلاقی در حرفه‌های مختلف.

• دو رویکرد به ربط هنجاری-کاربردی (مسئله کاربرد)

- رویکرد قیاسی (Deductive): اخلاق هنجاری می‌تواند به صورتی سیستماتیک، زندگی اخلاقی را در هر شرایط و در هر حرفه‌ای راهبری کند. (مدل مهندسی / استاندارد / یکپارچه)
- رویکرد اشتقاقی (Derivative): اخلاق کاربردی-حرفه‌ای نمی‌تواند صرفاً با اتکا بر اصول پیشینی در اخلاق هنجاری قوام یابد و شدیداً وابسته به بهره‌گیری از تجربه‌های انسانی در شرایط خاص است. (مدل رویه‌ای / زمینه‌گرایی)

• مسئله اصلی مقاله

در "چالش اخلاقی تریاژ بیماران کرونا (تبک)"،

آیا می‌توان از رویکرد قیاسی دفاع کرد؟

✓ در این مقاله، اشاره به "چالش تریاژ بیماران کرونا (تبک)"، علاوه

بر معنای اصلی تریاژ (فرایند اولویت‌بندی بیماران) شامل

بازتخصیص (جداکردن تجهیزات درمانی از یک بیمار که قبلاً به او

تخصیص یافته برای تخصیص آن به بیمار دیگر) نیز می‌شود.

• راهبرد اصلی مقاله

- مطابق رویکرد قیاسی، نظریه هنجاری بر اساس ادله فلسفی و قبل از تجربه و مواجهه با هر چالش اخلاق کاربردی-حرفه‌ای خاص انتخاب می‌شود و به حل مسئله می‌پردازد.
- در مقاله، نشان داده می‌شود: ۱- انتخاب نظریه هنجاری برای حل چالش تبک، وابسته به اطلاعات تجربی است.
- ۲- نظریه منتخب، کفایت لازم را برای حل چالش ندارد.

• مقدمه: رویکرد قیاسی و اخلاق کلینیکی

- فرض کنید در شرایط عادی و غیربحرانی، یک بیمار دارای مشکل حاد تنفسی که زندگی او وابسته به ونتیلاتور است، به یک مرکز درمانی مراجعه می کند.
- مطابق رویکرد قیاسی، هر یک از اعضای اخلاق مدار کادر درمان، ممکن است بر اساس یکی از نظریه های اخلاق هنجاری، کنش کمک به این بیمار را انتخاب/توجیه کند:

- وظیفه‌گرا: من با کمک به این بیمار، رفتاری مطابق با قواعد اخلاقی، مثل این قاعده خواهم داشت که "با دیگران آنگونه رفتار کن که گویی با تو آنگونه رفتار می‌شود."
- پیامدگرا: در نتیجه کمک من، این بیمار همچنان زنده خواهد ماند و حال بهتری خواهد داشت و من با این کار، به گونه‌ای باعث بهبود وضع سلامت و تندرستی یا افزایش شادی می‌شوم.
- فضیلت‌گرا: کمک به این بیمار، اساساً خیرخواهانه و انسان‌دوستانه است و من از روی مهربانی و سخاوت، این کار را انجام می‌دهم.

• رویکرد قیاسی و اخلاق کلینیکی: چالش تبک

- چالش تبک: در بحران فراگیر کرونا، برخلاف مثال قبل، ممکن است تعداد بیماران نیازمند ونتیلاتور، تا آنجا افزایش یابد که از تعداد ونتیلاتورهای موجود بیشتر شود.
- برای این چالش کلان در ابعاد بسیار فراتر از یک مرکز درمانی، چگونه باید اقدام به تریاژ یا بازتخصیص کرد؟

• چالش تبک و اخلاق کلینیکی : مشکلات رویکرد قیاسی

- کنش اخلاقی کادر درمان در شرایط عادی، لزوماً در مواجهه با چالش تبک، اخلاقی تلقی نمی‌شود.
- اگر هر یک از اعضای کادر درمان، صرفاً با تکیه بر نظریهٔ منتخب خود در اخلاق هنجاری، کنش درست را استنتاج و انتخاب کنند، ممکن است راه حل یکسانی برای چالش تبک نداشته باشند.

• چالش تبک و اخلاق کلینیکی ... (ادامه)

- به فرض محال که همه کادر درمان، معتقد به نظریه هنجاری واحد باشند، معلوم نیست بیماران نیز آنرا بپذیرند!
- در واقع، مستنتج (موجه) بودن تبک از (بر اساس) اخلاق هنجاری، برای "اخلاقی" تلقی کردن آن کفایت نمی‌کند.
- "مسئولیت اخلاقی حرفه‌ای" کادر درمان، به تبعات (حتی ناخواسته) تصمیمات آنها در تبک نیز مربوط است.

• **رویکرد قیاسی و دستورالعمل‌های تبک**

- اگر رویکرد کلینیکی فردی به اخلاق هنجاری اعضای کادر درمان را کنار گذاشته، مجموعهٔ افراد دخیل در تبک را به‌عنوان عامل اخلاقی در نظر بگیریم، آیا می‌توان رویکرد قیاسی را در "دستورالعمل‌های تبک" حفظ کرد؟
- مسئله: با فرض رویکرد قیاسی، مناسب‌ترین نظریهٔ هنجاری برای تدوین دستورالعمل‌های تبک کدام است؟

• نظریه هنجاری مناسب دستورالعمل‌های تبک

- به نظر می‌رسد دورترین نظریه هنجاری از هدف به‌کارگیری در دستورالعمل‌های تبک، فضیلت‌گرایی باشد.
- از آنجا که فرض می‌شود تمام افراد دخیل در تبک، قادر به انجام کنش اخلاقی و نیز پاسخگویی نسبت به عمل خود هستند، بنابراین دستورالعمل‌های مواجهه اخلاقی با چالش تبک، نمی‌تواند وابسته به فضایل افراد خاص باشد.

• نظریه هنجاری مناسب دستورالعمل‌های تبک (ادامه)

- وظیفه‌گرایی، اخلاقی بودن یک کنش خاص را بر اساس اصولی تعیین می‌کند که همواره موظف به پیروی از آنها هستیم (مثل برابری بیماران، نهی قتل نفس، ...).
- بنابراین اصولاً نمی‌توان چنین نظریه‌ای را مبنای دستورالعمل‌های تبک، برای اولویت‌بندی بیماران و بازتخصیص تجهیزات درمانی، قرار داد.

• نظریه هنجاری مناسب دستورالعمل‌های تبک (ادامه)

• در وظیفه‌گرایی، اصل بر تقدم وظایف سلبی بر ایجابی است.

• بنابراین گرچه تهیه و نیتلاتور برای همه بیماران نیازمند آن، یک وظیفه اخلاقی (ایجابی) است،

• نمی‌توان برای انجام این وظیفه، و نیتلاتور را از بیمار دیگری جدا کرد (سلبی).

• نظریه هنجاری مناسب دستورالعمل‌های تبک (ادامه)

- پیامدگرایی، اساساً متمرکز بر ایجاد حالات و وضعیت‌های مطلوب است و می‌تواند مناسب‌ترین نظریه برای تدوین دستورالعمل‌های تبک باشد.
- هرگونه سیاستگذاری یا کنش و عمل خاصی، تا آنجا که فایده یا خیر ایجاد شده را بیشینه کند، از نظر اخلاقی درست و موجه است.

• رویکرد قیاسی و دستورالعمل‌های تبک: پیشینه‌سازی

- بنابراین رویکرد قیاسی در چالش تبک، در بهترین حالت باید متکی به راهبرد "پیشینه‌سازی" باشد.
- دستورالعمل‌های تبک، بر مبنای پیشینه‌سازی، آن کنش‌های درمانی را تجویز می‌کند که منجر به نجات "مجموع سالهای بیشتری" از زندگی بیماران می‌شود.

• دستورالعمل‌های تبک: عدم کفایت پیشینه‌سازی

- راهبرد کمی پیشینه‌سازی، در بهترین حالت فقط برای مقایسه و انتخاب بین دو بیمار با احتمال نجات بسیار متفاوت، مناسب خواهد بود.
- در عمل، این راهبرد فی‌نفسه برای تبک کافی نیست و به‌کارگیری آن در هر مورد خاص، مستلزم این است که تناسب و دقت فراخور آن مورد را داشته باشد.

• ... عدم کفایت پیشینه‌سازی (محروم‌سازی مقوله‌ای)

- پیشینه‌سازی، نوعاً مستلزم لیستی از شرایط هر بیمار، شامل وضعیت بیماری، بیماری‌های زمینه‌ای وی، و حتی گاهی سن، شغل و موقعیت اجتماعی اوست.
- دستورالعمل تبک منجر به حذف برخی بیماران مبتلا به کرونا از همان ابتدای تریاژ خواهد شد و این محرومیت، منجر به نابرابری درمانی مضاعف می‌شود.

• اخلاق کاربردی-حرفه‌ای تریاژ

- پیامدگرایی (و اخلاق هنجاری)، نه برای هدایت و نه برای توجیه کنش اخلاقی در چالش کاربردی-حرفه‌ای تیک کافی نیست.
- اخلاق کاربردی-حرفه‌ای تریاژ، بیش از آنکه به اخلاق هنجاری مرتبط باشد، با اخلاق بلایا و اخلاق سلامت عمومی در ارتباط است.

جمع‌بندی

- حفظ رویکرد قیاسی برای حل چالش حرفه‌ای تبک، در بهترین حالت، می‌بایست از طریق پیامدگرایی محقق شود.
- این نظریه، کفایت لازم برای حل چالش کاربردی-حرفه‌ای تبک را ندارد.
- تجربه حرفه‌ای می‌تواند، نه ابطال ولی عدم کفایت یک نظریه هنجاری اخلاق را نشان دهد.

با تشکر از توجه شما

محمود مختاری، دانشگاه شهید بهشتی، پژوهشکده مطالعات بنیادین علم و فناوری

ma_mokhtari@sbu.ac.ir